

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
RESPUBLIKA O'RTA TIBBIYOT VA FARMASEVTIKA XODIMLARI
MALAKASINI OSHIRISH VA ULARNI IXTISOSLASHTIRISH MARKAZI**

«KELISHILDI»

Respublika o'rta tibbiyot va
farmasevtika xodimlari
malakasini oshirish va ularni
ixtisoslashtirish markazi
boshqaruvi xay'at raisi
M.T. Xakimova

2025 y.

« TASDIQLAYMAN»

Respublika o'rta tibbiyot va
farmasevtika xodimlari malakasini
oshirish va ularni ixtisoslashtirish
markazi direktori
E. X. Musadjanova

2025y.

Bilimlar sohasi: Sog'liqni saqlash

REANIMATSION TEZ TIBBIY YORDAM FELDSHERI (HAMSHIRASI)

(sikli bo'yicha malaka oshirish guruhlar uchun)

O'QUV DASTURI

(144-kredit)

Toshkent – 2025 yil

1.Kirish.

O‘zbekiston Respublikasida o‘rta tibbiyot xodimlarini tayyorlash, malakasini oshirish, tibbiyot muassasalarida hamshiralik ishini xalqaro andozalarga mos va talabga javob beradigan tarzda tashkil etish borasida zamonaviy tizim yaratilgan.

“Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi) “o‘quv dasturi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi “Tibbiyot va farmatsevtika ta’limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ- 4310-sonli qaror, O‘zbekiston Respublikasining 2020 yil 23 sentabr O‘RQ-637-son “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020 yil 7 apreldagi “Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ 4666-sonli qaror, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli “Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish bo‘yicha me‘yoriy hujjatlarni yanada takomillashtirish to‘g‘risidagi” buyrug‘i, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 16 oktabr “Tez tibbiy yordam xizmatini takomillashtirish to‘g‘risidagi 3973-sonli” Prezident qarori , 2022 yil 16 iyun “ Aholiga tez tibbiy yordam ko‘rsatish tizimini takomillashtirish“ 283-sonli Prezident qarori, O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni saqlash vazirligining 2024 yil 28 oktabr 333-sonli, “O‘rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlarining malakasini oshirish va qayta tayyorlashga qo‘yiladigan Davlat talablari” ijrosini ta‘minlash maqsadida ishlab chiqilgan.

O‘quv dasturi modul tizimi asosida ishlab chiqilgan bo‘lib, o‘quv fanning mazmuni, uni o‘zlashtirish shakli va usullari mujassamlashtirilgan. Dastur mazmunida nazariy bilimlarni amaliy ko‘nikmalar orqali mustahkamlash va chuqur bilimlarni egallashi alohida e‘tiborga olingan.

O‘quv dasturi “Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi)” yo‘nalishining namunaviy o‘quv rejasi asosida tayyorlangan bo‘lib, o‘rta tibbiyot xodimlari (tez tibbiy yordam stansiyalari feldsherlarni va shoshilinch tez tibbiy yordam muassasalarida faoliyat olib borayotgan MRJ hamshiralari)ni 144 kredit malaka oshirishlari uchun mo‘ljallangan.

O‘quv dasturda fanlar modullarga ajratilgan bo‘lib, kasbiy rivojlanish moduli fanlar hamda, mutaxassislik fanlar bo‘yicha ta’lim olayotganlarning har tomonlama kasbiy, ma’naviy va siyosiy dunyoqarashlarini kengaytirishga qaratilgan yangiliklar, shuningdek, sog‘liqni saqlash tizimidagi islohatlar, tibbiyot sohasining ilm – fani va amaliyotining rivojlanishi tendensiyalari va yutuqlari, yangi texnika va texnologiyalari to‘g‘risida ma’lumotlar kiritilib, tibbiy talimda uzluksizligi va uzviyligini, fanlar va bo‘limlarni ketma-ketligini ta‘minlangan holda tinglovchilarni mustaqil ishlashga va fikrlashga qaratilgan o‘quv materiallarini qamrab olgan.

1.1. Maqsad:

O‘qish natijasida “Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi)” bo‘yicha Respublika shoshilinch tez tibbiy yordam ko‘rsatish ilmiy-amaliy markazlarida, davolash profilaktika muassasalarining shoshilinch tez tibbiy yordam ko‘rsatish bo‘limlarida va tez tibbiy yordam stansiyalarida faoliyat yurituvchi o‘rta tibbiyot xodimlarining mavjud kompetentsiyalarni takomillashtirish va kasbiy faoliyat uchun zarur yangi bilim va ko‘nikmalarni egallash va kasbiy darajasini oshirish. O‘rta tibbiyot xodimlarni har tomonlama yetuk, mutaxassisliklari bo‘yicha yetarli bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishlariga erishish, reanimatsion tez tibbiy yordamning tezkorligini, texnologiyasini va samaradorligini tubdan kuchaytirish, aholiga o‘z vaqtida malakali reanimatsion tez tibbiy yordam ko‘rsatish bo‘yicha davolash, ilmiy-metodik va ta‘lim ishlarining butun kompleksini eng yuqori darajada tashkil etish va zamonaviy, innovatsion, tibbiy ma‘lumotlar bilan ularning malakaviy xarakteristikasiga mos holda bilimlarini oshirish. shu bilan bir qatorda normativ-huquqiy hujjatlar bilan ishlash, profilaktik tadbirlar majmuasini amalga oshirish bo‘yicha nazariy bilim va amaliy ko‘nikmalarni chuqurlashtirish va yangilash.

1.2. Vazifalar:

- Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi) uchun malaka oshirish o‘quv jarayonini modulli tibbiy ta‘lim tamoyillari asosida, zamonaviy va isbotlangan xalqaro ilmiy-amaliy ma‘lumotlarni davlat talablariga mos holda tuzilgan o‘quv dasturi bo‘yicha tizimli tashkillashtirish va kerakli amaliy ko‘nikmalarni mustaqil qo‘llashga tayyorgarlikni shakllantirish;
- etika va deontologiyaning zamonaviy jihatlari bilan tanishtirish;
- aholi o‘rtasida to‘g‘ri, ratsional ovqatlanish, zararli odatlarga qarshi kurashish, sog‘lom turmush tarzini qo‘llab-quvvatlash, o‘sib kelayotgan avlodni sog‘lomlashtirish tadbirlarini yangilash;
- aholi o‘rtasida tibbiy madaniyatni oshirish, aholi orasida ko‘p tarqalgan kasalliklarni oldini olish;
- zamonaviy klinik protokollar va standartlar bilan tanishtirib, ular bilim, malakaga asosida ishlash ko‘nikmalarini yangilash va mukammallashtirish;
- tibbiyot sohasidagi yangiliklar, shoshilinch va favqulotda xolatlarda tibbiy yordam ko‘rsatishni tashkil etish;
- shoshilinch va kritik holatlarda (nafas yetishmovchiligi, yurak to‘xtashi, shok, politravma, o‘tkir koronar sindrom, insult va boshqalar) tezkor va to‘g‘ri qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirish ;
- yurak-o‘pka reanimatsiyasi, havo yo‘llarini ta‘minlash, oksigenoterapiya, infuzion terapiya, defibrillyatsiya va dori vositalarini qo‘llash bo‘yicha amaliy ko‘nikmalarni mustahkamlash;
- tez tibbiy yordam sharoitida tashxislash, davolash va transportirovka qilish algoritmlarini mustaqil qo‘llay olishga tayyorlash;
- favqulotda vaziyatlar, kechiktirib bo‘lmaydigan holatlarini tahlil qila olish va kechiktirib bo‘lmaydigan yordamni ko‘rsatish qobiliyatini takomillashtirish.

1.3. Ta'lim oluvchilar toifasi (kontingenti):

O'quv dasturi Respublika tez tibbiy yordam markaz stansiyasilari, Respublika shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatish ilmiy- amaliy markazlari va shoshilinch tez tibbiy yordam muassasalari bo'limlarida faoliyat yuritayotgan o'rta tibbiyot xodimlarining malakaviy tavsifnomasi va lavozim yo'riqnomalariga muvofiq, ya'ni mutaxassisligini tasdiqlovchi xujjati bo'lgan hamshiralar uchun mo'ljallangan.

1.4 O'quv dasturni o'zlashtira olish uchun zarur bo'lgan tinglovchi kompetensiyasi:

- tibbiy etika va deontologiyani amalda qo'llay oladigan, insoniylik tamoyillariga, kasbiy standartlarga va tibbiyot ilmining zamonaviy talablariga javob beradigan, notiqlik san'atining asoslarini tushungan yetuk mutaxassis bo'lishi;
- tibbiyot psixologiyasi va shaxslararo muloqot ko'nikmalariga ega bo'lishi va uni amalga oshirish;
- mutaxassislik bilimlarini doimo boyitib borish, yangi axboratlarni o'rganish va o'z faoliyatida qo'llay bilish;
- hamshiraning huquqiy meyorlarini, bemor huquqlari, roziligi, rad etishi, bolalarning yoshiga nisbatan hususiyatlarini bilishi, asosiy hayotiy ko'rsatkichlarni o'rganish;
- reanimatsion tez tibbiy yordamni tashkil etishdagi direktiv hujjatlarni, bilishi va me'yoriy hujjatlarni yurita olishi;
- shoshilinch holatda tezkor va to'g'ri qaror qabul qilish;
- favqulotda holatlarda jabrlanganni birlamchi qo'riqdan o'tkazish, organizmning hayotiy muhim ko'rsatkichlarni aniqlash va monitoringini olib borish;
- shoshilinch va kritik holatlarning (nafas yetishmovchiligi, yurak to'xtashi, shok, politravma, O'KS, insult, anafilaktik shok va boshqalar) patogenezi va klinik belgilarini bilish;
- reanimatsiya va intensiv terapiyaning zamonaviy algoritmlari (BLS, ALS)ni bilish;
- dori vositalarini qo'llash ko'rsatmalari, dozasi va asoratlarini bilish;
- tez tibbiy yordam sharoitida monitoring asoslarini bilish (SpO_2 , EKG, arterial bosim).
- bemor va uning yaqinlari bilan to'g'ri muloqot qilish;
- jamoa tarkibida ishlash (shifokor, haydovchi, dispatcher bilan hamkorlik);
- stressli vaziyatda o'zini boshqara olish;
- mehnat muhofazasi va xavfsizlik qoidalariga rioya qilish;
- mutaxassisligi bo'yicha chuqur va yangilangan to'liq nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lgan, uzluksiz o'z malakasini oshirishga tayyor bo'lgan, o'zgaruvchan sharoitlarga tez moslasha oladigan bo'lishi kerakligi;
- zamonaviy vosita, texnika va texnologiyalardan foydalana olish.

1.5. Dasturning dolzarbligi:

Reanimatsion tez tibbiy yordamning real ehtiyojlaridan kelib chiqib, amaldagi standart va bayonnomalar, dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarida shifoxonagacha bo'lgan bosqichda bemorning hayotini saqlab qolish: yurak-o'pka reanimatsiyasi, nafas yo'llarini ta'minlash, oksigenoterapiya, defibrillyatsiya, infuzion terapiya hamda shoshilinch dori vositalarini qo'llash. Ushbu o'quv dasturi muammolarga yo'naltirilgan yondoshuv asosida reanimatsion tez tibbiy yordamning zamonaviy ehtiyojlaridan kelib chiqib, o'quv materiallari va jarayonlar O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash tizimining va mutaxassislikning o'ziga xos kasbiy ehtiyojlariga qaratilgan, shuningdek tibbiyot huquqi bo'yicha amaldagi qonunchiligi, hamda zamonaviy ilm-fan yutuqlariga muvofiqligi, tibbiyot fani va amaliyotidagi mavjud vaziyat o'zgarishini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan.

1.6. Dastur hajmi: 144 kredit (kuniga 6 kredit,haftada 36 kredit).

1.7. O'qish shakli:

- kunduzgi - o'qish ishdan ajralgan holda
- on/offline, masofaviy/a'nanaviy o'qish ishdan ajralgan/ ajralmagan holda

1.8. Mashg'ulotlarni o'tish tartibi:

Mashg'ulotlar "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish to'g'risidagi" O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyrug'i va markazning ichki tartib-qoidalari asosida rejalashtiriladi va amalga oshiriladi.

Mashg'ulotlar 9⁰⁰ da boshlanib, 13⁴⁰ da tamom bo'ladi. Tushlik - 30 daqiqa.

Kuniga 6 kreditdan, haftasiga 36 kredit, 4 haftada 144 kredit

1.9. O'qish tugagandan so'ng beriladigan xujjat : o'quv kursni to'liq o'zlashtirgan va yakuniy attestasiyani topshirgan tinglovchilarga "Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi)" bo'yicha umumiy malaka oshirganligi haqida Davlat talablari namunasidagi sertifikat taqdim etiladi.

2. REJALASHTIRILAYOTGAN TA'LIM NATIJALARI

2.1.Rejalashtirilayotgan ta'lim natijalaridan so'ng takomillashtirilishi (yangilanishi) lozim bo'lgan kasbiy kompetensiyalar:

- mutaxassisning fikrlash, tahlil va sintez qilish, jamoa bilan ishlash va uni boshqarish, intizomlilik, boshlagan ishini mantiqiy yakuniga yetkazishga tayyorligini rivojlantiradi;
- o'z-o'zini baholash, tanqidiy tahlil qilish va to'g'ri qarorlarni qabul qilish, aholi sog'lig'ini saqlash va mustahkamlash doirasida, aholi orasida tibbiy madaniyat, sog'lom turmush tarzi, kasallik rivojlanishining oldini olish borasida profilaktik sanitariya targ'ibot tadbirlarni olib borish, sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion texnologiyalarni keng tadbiq etish qobiliyati yangilanadi;
- intizomiy, ma'muriy, fuqarolik, jinoiy javobgarlikni amalga oshirayotganda tibbiy xatolarning oldini olish bo'yicha o'z faoliyati natijalarini tahlil qilish tayyorligi va amalga oshiradi;
- bemorlarni tashxislashda foydalaniladigan tibbiy va texnik jihozlar bilan ishlash, shaxsiy kompyuter texnologiyalari, turli manbalardan ma'lumot olish, kompyuter tarmoqlarida ma'lumotlar bilan ishlash imkoniyati kengayadi;

- kasbiy muammolarni hal qilishda zamonaviy axborot texnologiyalarining imkoniyatlaridan foydalanadi;
- tibbiy-ijtimoiy va hamkorlik faoliyatini olib borish, kelishmovchiliklarni hal etish, hamkasabalar, patsiyentlar va ularning yaqinlari bilan to‘g‘ri muloqot qilish qobiliyati mukammalla‘adi;
- favqulotda xolatlarda samarali hamshiralik ishini olib boradi;
- bemorlarni xolatiga qarab reanimatsion tez tibbiy yordam ko‘rsatadi;
- shoshilinch holatlarni o‘z vaqtida tashhislash, reanimatsion tez tibbiy birlamchi tezkor yordamni amalga oshirish, ko‘nikmalarni mukamallashadi;
- respirator kasalliklarda, yurak-qon tomir tizimi kasalliklarida, o‘tkir miya qon aylanishi buzilishlarda shoshilinch yordam ko‘rsatish qobiliyati mukamallashadi;
- Pediatrik va akusherlik shoshilinch o‘tkir holatlarda reanimatsion tez tibbiy yordam ko‘rsatish qobiliyati mukamallashadi;
- jarohatlarda kechiktirib bo‘lmaydigan tibbiy yordam ko‘rsatish qobiliyati mukamallashadi;
- bemorlar kasalliklarini aniqlashda qo‘llaniladigan zamonaviy tibbiy tekshirish usullarini o‘zlashtiradi;
- shifokorgacha shoshilinch holatlarni o‘z vaqtida tashhislash, reanimatsion birlamchi tezkor yordamni amalga oshirish, hamda o‘rnatilgan tartibda hujjatlashtirish ko‘nikmalarini mustahkamlanadi;
- zamonaviy tibbiy jihozlarni ishlatish, texnik ishlov berish vazifalari takomillashadi;
- intizomiy, ma‘muriy, fuqarolik, axloqiy javobgarlikni amalga oshirayotganda tibbiy xatolarning oldini olish bo‘yicha o‘z faoliyati natijalarini tahlil qilish va amalga oshirish qobiliyatini mukammallashadi;
- hamshiralik ishini amalga oshirish va tashkil etishning ilg‘or shakllari va usullarini ishlab chiqish, ommalashtirish, tajriba almashish hamda boshqa kasbiy faoliyat turlariga moslashtirish qobiliyatiga ega bo‘ladi.

3.DASTUR MAZMUNI

3.1“Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi)” malaka oshirish kursi o’quv rejasi.

№	Modul va mavzular nomi	Kredit	Auditoriya mashg‘ulotlari		Seminar	Attestatsiya
			Nazariy mashg‘ulot	Amaliy mashg‘ulot		
1.0	Kasbiy rivojlantirish moduli	32	16	16		
1.1	Modul. O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati	4	4	-		
1.2	Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar	6	2	4		
1.3	Modul: Infekcion nazorat	6	4	2		
1.4	Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika xavfsizligi	6	2	4		
1.5	Modul: Sog‘lom turmush tarzini shakllantirish mezonlari. Jismoniy faollik	10	4	6		
2.0	Mutaxassislik fanlar moduli	104	44	60		
2.1	Modul: Reanimatsiya xizmati va feldsher faoliyati.	6	2	4		
2.2	Modul:Yurak-o‘pka-miya reanimatsiyasining asoslari	12	4	8		
2.3	Modul: O‘tkir nafas yetishmovchiligi (O‘NE) va reanimatsiya.	18	6	12		
2.4	Modul: Yurak-qon tomir tizimida shoshilinch holatlar.	18	10	8		
2.5	Modul: Bosh miyada o‘tkir qon aylanishining buzilishi.	6	4	2		
2.6	Modul: O‘tkir allergozlar	6	4	2		
2.7	Modul: Jarohatlarda va ekstremal holatlarda reanimatsiya.	6	2	4		
2.8	Modul: Akusherlik kritik holatlarida reanimatsion intensiv terapiyasi.	14	6	8		
2.9	Modul: Pediatriya reanimatsiyasi va kechiktirib bo‘lmaydigan holatlar	12	4	8		

2.10	Modul. Favqulodda vaziyatlarda tibbiy yordamni tashkil etish.	6	2	4		
3.0	Tanlov fanlar moduli.	4			4	
	Attestatsiya	4				4
	Jami:	144	60	76	4	4

“Reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri (hamshirasi)” malaka oshirish kursi o‘quv modullarining mazmuni

1.1.Modul: O‘zbekiston Respublikasining tibbiyot sohasidagi davlat siyosati.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning Oliy Majlis Qonunchilik palatasining yaqin va istiqbolga mo‘ljallangan Harakatlar dasturi muhokamasiga bag‘ishlangan yig‘ilishidagi nutqida belgilab berilgan Sog‘liqni saqlash tizimidagi dasturlarni samarali va to‘liq amalga oshirishdagi asosiy vazifalar. Yangi O‘zbekiston tibbiyoti-yangicha yondashuvlar asosida transformatsiya qilinayotgan tizim. Yangi O‘zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida tibbiyotga doir ustuvor yo‘nalishlarning mazmun-mohiyati.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining”Ayollar orasida onkologik kasalliklarni nazorat qilishga doir davlat dasturi to‘g‘risi”dagi hamda “Tibbiy va sog‘lomlashtirish turizmini yanada rivojlantirish chora- tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorlarining ahamiyati.Sog‘liqni saqlash tizimini raqamlashtirishdagi ustuvor vazifalar. “Aholi salomatligi-2030” milliy strategiyasining ustuvor yo‘nalishlari,vazifalari va asosiy indikatorlari.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2020-yil 12-noyabrdagi “Sog‘liqni saqlash tizimini tashkil etishning yangi modeli va davlat tibbiy sug‘urtasi mexanizmlarini Sirdaryo viloyatida joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 4890-sonli shuningdek 2024 yil 5-sentabrdagi “Davlat tibbiy sug‘urtasi mexanizmlarini joriy etishga oid chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi 311-sonli Qarorlarining mazmun-mohiyati.

Davlat tibbiy sug‘urtasi-sifatli tibbiy xizmat kafolati.Davlat tibbiy sug‘urtasi mexanizmlarini joriy qilish bilan bog‘liq islohotlar. Davlat tibbiy sug‘urtasining huquqiy asoslari, mexanizmlari va joriy etish bosqichlari haqida. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat tibbiy sug‘urtasiga oid norma haqida.

1.2.Modul: Tibbiyotda raqamli texnologiyalar .

Tibbiyot sohasida raqamli texnologiyalaridan foydalanishdagi nazariy va amaliy bilimlarni egallash, Bemor ma'lumotlarini boshqarish, tibbiy statistik ma'lumotlarni to‘g‘ri tahlil qilish, tahlil qilingan natijalardan kelib chiqqan holda kasallikning oldini olish yoki davolash yo‘llarini aniqlash, axborot texnologiyalaridan foydalanish borasida asosiy amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lish.

Internet tarmog‘ida ishlash, axborot qidirish va ulardan foydalanish, tibbiyot axborot tizimlari xususiyatlari, ma'lumotlar bazasini tashkil etish, mobil tibbiyot ilovalari va

axborot xavfsizligi asoslarini, AI asosida diagnostika, chatbotlar va virtual yordamchilardan foydalanishni bilishi kerak. “Tibbiyotda raqamli texnologiyalar” o‘quv modulini o‘zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida:

- tibbiyotda raqamli texnologiyalar tushunchalari va tasavvurlarining umumiyligi;
- axborot tushunchalari va turlari. Tibbiyot masalarini yechishda informatikaning o‘rni;
- hozirgi zamonda informatikaning o‘rni va roli, ma’lumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish.

1.3.Modul: Infeksion nazorat.

Infeksion nazorat, maqsad va vazifalari. Shifoxona ichi infeksiyasi, kelib chiqish sabablari, profilaktikasi. Sanitariya epedimiologiya sohasida qo‘llaniladigan me’yoriy hujjatlar. Davolash profilaktika muassasalarida shifoxona ichi infeksiyasini oldini olish chora tadbirlarini o‘tkazishda o‘rta tibbiy hodim vazifalari. Karantin va o‘ta havfli infeksiyalar haqida tushuncha. Karantin va o‘ta havfli infeksiyalar profilaktikasini amalga oshirish chora tadbirlari, himoyalanish tamoyillari. OIV/OITS haqida umumiy ma’lumot. OIV/OITS tarqalishini oldini olish choralari. Avariya holatlar yuzaga kelganda tibbiy hodim taktikasi. Himoya kiyimlari va ulardan foydalanish tartibi.

1.4. Modul: Sterilizatsiyada zamonaviy usullar va texnika havfsizligi.

Sterilizatsiya bo‘limidagi yuritiladigan me’yoriy hujjatlar. Sterilizatsiyani olib borish xonalaridagi aseptika va antiseptika tadbirlari, ularning talab darajasida bajarilish tartib va qoidalari. Antiseptikaning mexanik, fizikaviy, kimyoviy, biologik turlari. Antiseptik moddalarning guruhlari. Markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan sterilizatsiya bo‘limlari turlari. Zamonaviy sterilizatsiya apparatlari va texnika havfsizligi masalalari. Sterilizatsiyaning sifatini ta’minlovchi tadbirlar, uni tekshirish uchun zarur indikatorlar. Zararsizlantirish bo‘limlarida zamonaviy zararsizlantirish apparatlari, ular bilan ishlash. Zararsizlantirish usullari. Zararsizlantirish xonasi texnika xavfsizligi qoidalari. Dezinfeksiya vositalarini tayyorlashda xavfsizlik choralari va dezinfeksiya vositalari bilan zaharlanishda birinchi yordam ko‘rsatish. Avtoklavlarni turlari, tuzilishi, ishlash tartibi. Avtoklav ko‘rsatkichlarini ish jarayonida ahamiyati. Mehnatni muhofaza qilish ishlarini tashkil etish. Zamonaviy sterilizatsiya apparatlari va texnika havfsizligi masalalari. Sterilizatsiyaning sifatini ta’minlovchi tadbirlar, uni tekshirish uchun zarur indikatorlar.

1.5. Modul: Sog‘lom turmush asoslari, to‘g‘ri ovqatlanish mezonlari va jismoniy faollik.

Sog‘lom turmush tarzini tashkil etish asoslari. Sog‘lom turmush tarzini shakllantirishda maqsadli guruhlar bilan ishlash. Atrof muhit va ekologik omillarning salomatlikka ta’siri, to‘g‘ri ovqatlanish prinsiplari, kun tartibini to‘g‘ri tashkil etish, jismoniy faollik va chiniqishning salomatlikdagi ahamiyati, zararli odatlarning organizmga ta’siri, tibbiy ko‘riklarni tashkil etish va aholini jalb etish.

2.1.Modul: Reanimatsiya xizmati va feldsher faoliyati.

O‘zbekistonda reanimatologiya xizmatining tashkil etilishi va rivojlanishi. Reanimatsion tez tibbiy yordam tizimi. Reanimatsion tez tibbiy yordam xizmati vazifalari. Tez tibbiy yordamning asoslari. Tez yordam xizmati vazifalari. O‘zbekiston fuqarolariga bepul tibbiy yordam ko‘rsatish bo‘yicha davlat kafolatlarini ta‘minlash. Tibbiy yordamning turlari, ko‘rsatish sharoitlari va shakllari bo‘yicha tasnifi. Tibbiy yordam ko‘rsatish tartiblari va tibbiy yordam standartlari. Standart operatsion protseduralar (SOPlar) – tibbiy yordam sifatini boshqarish tizimining majburiy qismi. SOPlar faoliyatiga qo‘yiladigan talablar. Normativ-huquqiy baza. Tez yordam ko‘rsatish tartibi. Kechiktirib bo‘lmaydigan holat" tushunchalari. Shoshilinch holatlarning tasnifi. Shifoxonagacha bo‘lgan bosqichda shoshilinch va kechiktirib bo‘lmaydigan tibbiy ko‘rsatadigan tibbiyot muassasasi. Shifoxonagacha bo‘lgan bosqichda ibbiy yordamning asosiy tamoyillari va ko‘lami. Yordam ko‘rsatish tartibi. Reanimatsion feldsherning huquq va majburiyatlari. Sog‘liqni saqlash vazirligining reanimatsion tez tibbiy yordam feldsheri sohasiga oid buyruqlari va me‘yoriy hujjatlari. Reanimatsiya asbob-uskunalarini to‘g‘ri joylashtirish va ishga tayyorlash.

2.2. Modul: Yurak-o‘pka-miya reanimatsiyasining asoslari

Terminal holatlar. Terminal holatning bosqichlari. Klinik va biologik o‘lim. Klinik o‘lim va biologik o‘lim farqi. ABCDE tamoyili, algoritmlari. Bemor holatini tezkor va umumiy baholash. Puls, nafas, arterial bosimni aniqlash. Monitoring uskunalar bilan ishlash. Hayotiy ko‘rsatkichlar tahlili. Reanimatsiyaning nazariy asoslari. Yurak-o‘pka-miya reanimatsiyasi (YO‘MR) tushunchasi va maqsadi. Miya gipoksiyasi va “oltin daqiqalar” tushunchasi. Reanimatsiyani boshlash va to‘xtatish mezonlari. Yurak-o‘pka-miya reanimatsiyasining bosqichlari. Yurak to‘xtashining sabablari va mexanizmlari. Yurak-o‘pka-miya reanimatsiyasini o‘tkazish metodikasi. Reanimatsion farmakologiya. Dori vositalarini kiritish yo‘llari va nojo‘ya ta‘siri.

2.3.Modul: O‘tkir nafas yetishmovchiligi (O‘NE) va reanimatsiya.

O‘tkir nafas yetishmovchiligi (O‘NY) tushunchasi, ta‘rifi, tasnifi. O‘NE ning asosiy turlari (gipoksemik, giperkapnik va aralash). O‘NE ga olib keluvchi asosiy sabablari (o‘pka, yurak, markaziy va periferik omillar). O‘NY klinikasi va diagnostikasi Nafas olishni baholash. Adekvat va noadekvat nafas olish belgilari va ularni aniqlash. Gipoksiya. Gipoksiya turlari. Nafas tizimining anatomo-fiziologik asoslari: gaz almashinuvi, ventilyatsiya, perfuziyasi. Nafas olish va oksigenatsiyani tezkor baholash. Nafas olish tezligi (NOT), SpO₂, NEWS shkalasi, es-hushning darajasini aniqlash. Turli kasalliklarda: pnevmoniya, O‘RDS, **SOO‘B** (XOBL), travmalar, o‘pka shishi, o‘tkir nafas yetishmovchiligi kasalliklarining kelib chiqish sabablari, klinikasi, reanimatsion shoshilinch tibbiy yordam tadbirlari. O‘tkir nafas yetishmovchiligida reanimatsiya asoslari. ABCDE algoritmlari, kislorod terapiyasi. Sun‘iy o‘pka ventilyatsiyasi: ko‘rsatmalar, rejimlar, asoratlar. Kislorodoterapiya va o‘pkaning ventilyatsiyasi. Xatolar va asoratlar. Noinvaziv va invaziv ventilyatsiya asoslari. O‘NY profilaktikasi, prognoz va natijalari. AMBU kopchalari va havo o‘tkazgichlarni ko‘llanilishi. Nazofaringeal va orofaringeal havo o‘tkazish naychasini o‘lchash va

ishlatish. Traxeostomiya, konikotomiyani va traxeyani intubatsiya o'tkazish uchun bemorni va kerakli asbob-anjomlarni tayyorlash.

2.4. Modul: Yurak-qon tomir tizimida shoshilinch holatlar.

Yurak, qon - tomir tizimi kasalliklarini dunyo bo'yicha tarqalishi, kelib chiqish sabablari, asoratlari, asoratlarini oldini olish chora-tadbirlari. Yurak-qon tomir sistemasi kasalliklarining asosiy simptomlari va tekshirish usullari. EKG ni bajarish texnikasi. Yurak ishemik kasalliklari, o'tkir koronar sindromi, miokard infarkti, yurak avtomatizmi, qo'zg'aluvchanlik va o'tkazuvchanlik funktsiyalarining buzilishlarida EKG. Ko'krak kafasida og'riq, noxushlik, unda bemorni ahvolini baholash. O'tkir koronar sindrom (O'KS). STEMI / NSTEMI, nostabil stenokardiya tasnifi. Simptomlari va belgilari. Shifoxonagacha bo'lgan shoshilinch tibbiy yordam algoritmlari. Trombolizis oldidan medikamentoz tayyorlov hamda hamshira/feldsherning amaliy roli. O'tkir miokard infarkti va yurak yetishmovchiligi: mexanizmlari va patofiziologiyasi. O'tkir yurak etishmovchiligi (o'ng qorinchali yurak yetishmovchiligi, chap qorinchali yurak yetishmovchiligi) belgilari. Klinik kechining xususiyatlarini hisobga olgan holda o'tkir yurak etishmovchiligiga yordam berish tamoyillari va monitoring. Aritmialar, turlari va ularda shoshilinch yordam ko'rsatish. Hayot uchun xavfli aritmialar: Qorinchalar fibrillyatsiyasi, qorincha taxikardiyalari, asistoliya. Shoshilinch elektrokardiostimulyatsiya, defibrillyatsiya va yurak-o'pka reanimatsiyasi (CPR) algoritmlari. Monitoring hamda jamoada hamshira/feldsherning roli. Kardiogen shok: sabablari, klinik belgilari, bemorni barqarorlashtirish algoritmlari hamda infuzion va dori-darmonli davolash. O'tkir qon aylanish buzilishi. Kollaps, shok tushunchasi, etiologiyasi, tez tibbiy yordam tamoyillari. O'pka tromboemboliyasi. Sabablar, tasnifi, diagnostikasi va shoshilinch yordam. Venoz kirish yo'llarini tayyorlash. Infuzion va medikamentoz terapiya. O'pka tromboemboliyasida antikoagulyant terapiya.

2.5. Modul: Bosh miyada o'tkir qon aylanishining buzilishi.

Bosh miyaning o'tkir qon tomir kasalliklari. Klinik tasnifda : Ishemik insult, gemorragik insult, subaraxnoidal qon quyilishi. Miyada o'tkir qon aylanishining buzilishlari, kelib chiqish sabablari, shoshilinch reanimatsion yordam, Koma haqida tushincha. Koma turlari. Komadagi bemorlarning holatini baholash, shoshilinch tez tibbiy yordam ko'rsatish. Komadagi bemorlarni Glazko shkalasi yordamida baholash. Komaning og'irlik darajasiga ko'ra tez tibbiy yordam ko'rsatish. Bosh miya qon-tomirlarining o'tkir yetishmovchiliklari (apoplektik koma) sabablari, belgilari, shifoxonagacha bo'lgan bosqichda tibbiy yordam ko'rsatish xususiyatlari.

2.6. Modul: O'tkir allergozlar.

Allergiya haqida umumiy tushuncha. Allergik reaksiyalar. Sabablari, klinik belgilari. Etiologiya va xavf omillari, shoshilinch yordam ko'rsatish tamoyillari. Allergik reaksiyalar tasnifi: urtikariya, kvinke shishi, bronxospazm, anafilaksiya. Anafilaksiya. Anafilaksiya belgilari va alomatlarini. Anafilaksiyani erta aniqlash mezonlari. Anafilaktik shokda shoshilinch reanimatsion yordamning asosiy tamoyillari. Adrenalinni qo'llash, nafas yo'llari o'tkazuvchanligini ta'minlash va nojo'ya reaksiyalarni nazorat qilish.

2.7.Modul: Jarohatlarda va ekstremal holatlarda reanimatsiya.

Politravma va og'ir jarohatlarning klinik xususiyatlari, travmatik shok va qon ketishlarning sabablari, rivojlanish mexanizmi, klinikasi, diagnostikasi hamda reanimatsion shoshilinch yordam ko'rsatish tamoyillari.. Shifoxonagacha bo'lgan bosqichda organizmda rivojlanadigan travmatik shokning sababi, fazasi va patologik jarayonlar.1-chi, 2-chi, 3-chi darajali og'irlikdagi travmatik shokning diagnostik mezonlari. Shok jarohati olgan jabrlanganlarga yordam ko'rsatishda "oltin soat" qoidasi. Travmatik shok holatida harakat algoritmi. Travmatik shokni davolashning asosiy qoidalari. Qon ketishini to'xtatish usullari. QAX defitsitini bartaraf yetish . Og'ir travmatik shokda infuzion terapiya tamoyillari. Travmatik shok bilan og'irgan bemorlarda gaz almashinuvi buzilishlarini korrektsiya qilish usullari. Qon aylanishi va metabolik buzilishlarda medikamentoz terapiyasi. Tashish va bemorning ahvolini kuzatish xususiyatlari. Transport immobilizatsiyasi usullari. Umumiy xatolar taktikasi.

2.8.Modul: Akusherlik kritik holatlarida reanimatsion intensiv terapiyasi.

Akusherlikda patologik sindromlar: gipertenziv, talvasa, akusherlikda og'riq. Etiologiyasi, patogenezi, tasnifi. Klinik ko'rinishi. Tekshirish xajmi yordam ko'rsatish standartiga muvofiq. Yordam tamoyillari. Kasalxonagacha bo'lgan bosqichda reanimatsion shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatish va ishlatadigan dori moddalarni : qo'llash usullari, dozalarni tanlash. Umumiy xatolar. Homiladorlarda reanimatsion shoshilinch yordam. Shoshilinch tug'ruqlar. Tug'ruq, tug'ruq davrlari. Homilador ayolning ahvolini baholash. Homila holatini baholash. Tashqi akusherlik tekshiruv usullari. Tug'ruqning birinchi davrining klinik ko'rinishi. Fiziologik tug'ruqning birinchi davrining kechishini boshqarish. Tug'ruqning ikkinchi davrining klinik ko'rinishi. Fiziologik tug'ruqning ikkinchi davrini boshqarish. Tug'ruqning uchinchi davrining klinik ko'rinishi. Fiziologik tug'ruqning uchinchi davrini boshqarish. Yangi tug'ilgan chaqaloqning holatini APGAR shkalasi bo'yicha baholash. Chaqaloqlar asfiksiyasi. Neonatal reanimatsiya asoslari. Shifoxonagacha bo'lgan bosqichda chaqaloq reanimatsiyasi. Akusherlik qon ketishi: sabablari, klinik ko'rinishi, differentsial diagnostikasi, yordam algoritmi. Gipovolemik shokning oldini olish asosiy reanimatsion tamoyillari, kasalxonadan oldingi bosqichda shoshilinch yordam hajmi.

2.9.Modul: Pediatriya reanimatsiyasi va kechiktirib bo'lmaydigan holatlar.

Yosh bolalarning anatomik va fiziologik xususiyatlaridan kelib chiqadigan kasalliklarning o'ziga xos xususiyatlari. Shifoxonagacha bo'lgan bosqichda anamnez yig'ish va bolalarni ob'ektiv tekshirish xususiyatlari. Puls tezligi, qon bosimi va nafas olish tezligining yoshga bog'liq normalari. Bolalarda dori-darmonlarni qo'llash usullari,shoshilinch yordam ko'rsatishda ishlatiladigan asosiy dori-darmonlarni dozalash tamoyillari. Infuzion terapiya uchun ko'rsatmalar, infuzion dori turini tanlash, infuzion dorilarning dozalarini aniqlash. Pediatriya reanimatsiyaning asoslari. 1-8 yoshli bolalarda yurak-o'pka reanimatsiyasini o'tkazish. Jamoda ishlash.

2.10. Modul: Favqulotda vaziyatlarda tibbiy yordamni tashkil etish.

Favqulotda vaziyatlar haqida tushuncha. Favqulotda vaziyatlar tasnifi, uning turlari, kelib chiqish sabablari, manbalari. Insonlar orasida favqulotda vaziyatlar va shoshilinch xolatlarda o'z-o'ziga va bir-biriga yordam berishni targ'ib qilish. Favqulotda xolatlar turlari. Ularda umumiy extiyotkorlik choralari ko'rish. Ommaviy talofat o'chog'ida birinchi yordam kursatish. Tibbiy saralash (Triaj usuli) va evakuatsiya qilish. Tibbiy saralash bosqichlari. Tibbiy evakuatsiya bosqichlari. Evakuatsiyani tashkil etish va jabrlanganlarni tibbiy tashishning xususiyatlari. Evakuatsiya bosqichlarida tibbiy yordam turlari. Favqulotda vaziyatlarda fuqaro muhofazasi bo'yicha o'tkaziladigan chora-tadbirlar.

4. DASTURNI AMALGA OSHIRISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK TA'MINOTI

4.1. O'quv bazalari:

Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni ixtisoslashtirish markazi Shifokorlar ko'chasi-2, 14-uy, davolash profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

Amaliyot bazasi: davolash profilaktika muassasalari qoshidagi o'quv bazalari.

4.2. Mashg'ulotlarni o'tkazish uchun zarur jixozlar ruyxati:

Modul buyicha dars olib borish uchun nazariy, amaliy va seminar darslar o'tiladigan o'quv auditoriyalari. Multimediali jamlanma: slaydlar to'plami bo'lgan rrt ko'rinishli ma'ruzalar, SD diskda ko'rgazma materiallar, ekran, videofilmlar. Klinik amaliy ko'nikmalarni mustahkamlash trening o'quv xonasi mulyaj, fantom, jihozlar, tarqatma materiallar, nazorat savollarining elektron ko'inishi, vaziyatli masalalar, test savollari. Mavzular bo'yicha turli jadvallar, tasviriy ko'rgazma va qo'llanmalar.

4.3. ADABIYOTLAR RUYXATI:

4.3.1. Qonunchilik va me'yoriy-huquqiy xujjatlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 6 maydagi "Tibbiyot va farmatsevtika ta'limi va ilm-fani tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ- 4310-son qarori.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 7 apreldagi "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va yanada uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ 4666-sonli qarori.

3. "Yuqumli bo'lmagan kasalliklarning profilaktikasini, sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash va aholining jismoniy faolligi darajasini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Qarori PQ 40-63 18.12.2018 yil.

4. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli "Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarining uzluksiz malakasini oshirish tizimini tashkil etish buyicha me'yoriy xujjatlarni yanada takomillashtirish to'g'risidagi" buyrug'i.

5. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining me'yoriy hujjatlari.

6. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Tez tibbiy yordam xizmati faoliyatini tashkil etish to'g'risidagi me'yoriy hujjatlar. – Toshkent, 2020–2024 yy.

4.3.2 Tavsiya etilgan adabiyotlar:

1. “O'zbekiston Respublikasi sanitariya qoidalari, meyorlari va gigiyenik normativlari”. O'zR SanQvaM № 0365 -19
2. “Tibbiy anjom-asboblarning va buyumlarning sterilizatsiya qilish markazlarini loyihalashtirish, qurish va ekspluatatsiya qilish sanitariya qoidalari va meyorlari”. SanQvaM № 0342/17- 10 yanvar 2017 yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi. Reanimatsiya va intensiv terapiya bo'yicha klinik protokollar. – Toshkent, 2021 y.
4. Nurmatov M.N. Reanimatsiya va intensiv terapiya asoslari. Toshkent, 2020 y.
5. D.M.Sabirov, A.Z.Gazizov “Birinchi tibbiy yordam” Toshkent-2017y.
6. Yu.Allayorov Yu.Tojiboyev “Favkulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari” Tashkent-2017 y.
7. U.G'.Shomirzayeva, Q.B.Boltayev “Umumiy anesteziologiya va Reanimatologiya dan qo'llanma” Toshkent 2019 y.
8. Allayorov Ya.N. “Akusherlik” Toshkent 2007y.
9. F.O.Haydarov, Sh.X.Ermatov “Abu Ali ibn Sino” “Ichki kasalliklar.”

4.3.3. Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Amerika yurak assotsiatsiyasi (American Heart Association) birinchi yordam bo'yicha qo'llanma, jumladan “Yurakni qayta jonlantirish (CPR) bo'yicha tavsiyalar. 2020 yil .
2. K.L.Shagulyamova. “Pediatriya”. Toshkent, «Ilm ziyo»-2015 god.
3. B.N.Jukov.P.N.Mishensev “Reanimatologiya” Uchebnik -2015 god.
4. V. N. Turaqulov, F. A. Qurbonov, K. R. Tongotarova “Anesteziologiya va intensiv terapiya hamshiralik parvarishi.” O'quv –qullanma. 2017 yil.
5. “Onalar hamda bolalarda havf omillarini aniqlash bo'yicha yuriqnomalar va beriladigan tavsiyalar” 2020 y. (YuNISEF)
6. Raxmatullaev I.I. Travmatologiya va shoshilinch holatlar. Toshkent, 2020 y.

4.3.4. Elektron ta'lim resurslari:

www.edu.uz

www.minzdrav.uz

<http://www.medpoisk.ru/>

<http://www.rusmedserv.com/>

www.medi.ru

www.medlinks.ru

www.medscape.com

www.medland.ru

www.med-lib.ru

www.medsan.ru

www.ksmed.ru/pat/gynecology

5. YAKUNIY ATTESTATSIYA

5.1. Yakuniy attestatsiyaga qo'yiladigan talablar, o'tkazish shakli va baholash mezonlari.

Yakuniy attestatsiya O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash Vazirligining 2020 yil 15 iyundagi 160-sonli buyrug'i 3-ilovasidagi «Tibbiy-sanitariya va farmatsevtika kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish ta'lim muassasalarida tinglovchilarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini baholash to'g'risidagi Nizom» ga asosan o'tkaziladi.